

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра політичної соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.О. Степанюк, декан соціологічного факультету

В'ячеслав НІКУЛІН

«10» серпня 2024 року

Робоча програма навчальної дисципліни

Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза

рівень вищої освіти **бакалавр**

галузь знань **05 соціальні та поведінкові науки**

спеціальність **054 соціологія**

освітня програма **соціально-політичні та маркетингові дослідження**

вид дисципліни **обов'язкова**

факультет **соціологічний**

2024/2025 рік

«Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза»

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

28 червня 2024 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Дейнеко Олександра Олександрівна – кандидатка соціологічних наук, доцентка кафедри соціології

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 15 від 12 червня 2024 року

В.о. завідувачки
кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

Гарант освітньої програми
«Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

та

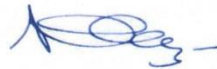

Олена МУРАДЯН

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 8 від 24 червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів.

Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза – практично орієнтований курс, який актуалізує вже здобуті студентами знання у галузі соціологічної теорії, соціології культури, соціології права, аналітичної соціології та методів соціологічних досліджень з метою їхнього застосування для вирішення реальних практичних завдань. Окрім цього, курс ознайомлює з особливостями діяльності соціолога як дослідника-практика, що проводить соціологічні дослідження, спираючись на розширений арсенал методів збору та аналізу соціологічної інформації, вміє «бачити» соціальні ризики, передбачає соціальні наслідки зміни правових норм і готує висновки соціокультурної експертизи, що виступають інструментами соціальних змін.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засади здійснення соціальної аналітики та соціокультурної експертизи соціальних феноменів, явищ та процесів як напрямків професійної діяльності соціолога.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

Розділ 1. Соціальна аналітика і соціокультурна експертиза як різновиди соціологічного дослідження: теоретико-методологічні особливості.

Розділ 2. Соціальна аналітика і соціокультурна експертиза: навчальний практикум.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза” є оволодіння навичками соціальної аналітики та соціокультурної експертизи феноменів сучасного українського суспільства, формування вміння застосовувати соціологічні теорії, концепції і методи для аналізу соціокультурних явищ і процесів.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основні завдання вивчення дисципліни “Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза”:

1. сформувати цілісні уявлення про сутність та процесуальні особливості здійснення соціальної аналітики та соціокультурної експертизи як форм соціологічної практики;
2. оволодіти понятійно-категоріальним апаратом синтетичних соціологічних теорій для розуміння сутності соціокультурних процесів та інституціональних змін у сучасному українському суспільстві;
3. ознайомити з технологіями експертної діяльності соціолога як соціокультурного експерта;

4. розширити арсенал знань про методи збору та аналізу соціологічної інформації під час здійснення соціокультурної експертизи;
5. ознайомити з перспективами соціологічного дослідження реформ, напрямками секторальної соціокультурної експертизи;
6. сформувати навички ризик-аналізу соціокультурних феноменів та процесів та соціокультурного аналізу законодавства.

1.3. Кількість кредитів: 3

1.4. Загальна кількість годин:

денна форма - 90

заочна форма – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й
Лекції	
20 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
20 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
немає	немає
Самостійна робота	
50 год.	78 год.

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, освітнього стандарту спеціальності 054 – «Соціологія» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 04.03.2020 № 371) бакалаври повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність працювати в команді.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні:

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК07. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефаківців.

Програмні результати навчання:

ПРН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

ПРН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

ПРН06. Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.

ПРН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

ПРН11. Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефаківців.

ПРН13. Відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, робити висновки, аргументувати свої думки

ПРН14. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень

У результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

✓ зміст понять «соціальна аналітика», «соціокультурна експертиза», «експерт», «експертне знання», «експертний висновок», «соціологічне дослідження», «соціальна система», «соціальна структура», «конфлікт», «дуальність», «соціальний інститут», «соціальна практика», «суб'єкт», «соціокультурний», «реформа», «суспільство», «норма», «соціальна реальність», «соціальна інновація», «взаємодія реформ», «законодавство», «запит на публічну інформацію», «GAP-аналіз», «SWOT-аналіз», «PEST-аналіз»;

✓ сутність та процесуальні особливості здійснення соціальної аналітики та соціокультурної експертизи;

✓ технології експертної діяльності соціолога;

✓ додаткові методи збору соціологічної інформації – зокрема, запит на публічну інформацію;

✓ особливості застосування соціологічних теорій у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі;

- ✓ потенційних замовників і стейкхолдерів соціокультурної експертизи;
- ✓ актуальні напрямки соціальної аналітики та соціокультурної експертизи в умовах суспільства, що реформується.

вміти:

- ✓ аналізувати емпіричні дані і практичні ситуації з позиції соціологічних теорій;
- ✓ укладати програму дослідження в рамках соціокультурної експертизи;
- ✓ підбирати і застосовувати соціологічні методи у здійсненні соціокультурної експертизи;
- ✓ застосовувати GAP-; SWOT-; та PEST-аналіз;
- ✓ формувати запити на публічну інформацію;
- ✓ здійснювати соціологічний аналіз законодавства;
- ✓ застосовувати засади ризик-аналізу соціальних явищ і процесів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. СОЦІАЛЬНА АНАЛІТИКА ТА СОЦІОКУЛЬТУРНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК РІЗНОВИДИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Тема 1. Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза як форми практичної діяльності соціолога.

Аналітика як система знань і особливий вид діяльності. Гносеологічна, соціальна та інформаційно-комунікативна компоненти аналітики. Аксіологічна, управлінська, суб'єкт-об'єктна, процесуальна і нормативна компоненти аналітики як особливого виду діяльності. Різновиди аналітики. Особливості визначення поняття «соціальна аналітика». Експертиза як різновид аналітично-синтетичної діяльності. Експертиза як соціальна технологія: визначення та особливості. Різновиди експертизи у державному управлінні. Соціальна експертиза публічних проектів: «рецензія», «моніторинг», «проект». Етапи соціальної експертизи. Визначення соціокультурної (гуманітарної) експертизи за Г.В. Паніною. Соціокультурна та гуманітарна експертиза: співвідношення понять. Алгоритм та особливості гуманітарної експертизи. Об'єкти гуманітарної експертизи. Чинники актуальності і напрямки застосування соціально-гуманітарної експертизи в умовах сучасного українського суспільства. Соціологічна діагностика та експертиза: потенціал «соціології для суспільства». Соціологічний діагноз у системі експертизи як дослідження поточного стану: норми і «патології». Соціологічна експертиза як рефлексія повсякденної діяльності за Е. Гідденсом. Дві можливості соціологічної експертизи за П. Бурд'є: відтворення уявлень про себе і нав'язування суспільству уявлень про себе як культурно-символічну силу. Соціокультурна експертиза як різновид соціологічного дослідження. Об'єкти соціокультурної експертизи. Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза як напрям реалізації аналітичної соціології за П. Гедстремом, Р. Сведбергом, П. Бірманом.

Тема 2. Застосування соціологічних теорій у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.

Соціологічні теорії і соціокультурна експертиза: способи застосування. «Екосистема» аналітичної соціології. Рівні мікро- і макро- соціологічного аналізу у соціокультурній експертизі. Соціологічний синтез в соціології: перспективи для соціальної аналітики та соціокультурної експертизи. Категорія соціального механізму та «човник Коулмена» у формуванні дослідницьких стратегій. Держава як суб'єкт соціального конструювання: закони і реформи як продукти соціального конструювання. Управлінські рішення: між інтеріоризацією та екстеріоризацією. Управлінські рішення як мовні ігри Л. Вітгенштейна. Об'єкти соціокультурної експертизи у просторі

символічної боротьби та символічної влади. Закони, реформи та управлінські рішення в рамках критичного дискурс-аналізу. Об'єкти соціокультурної експертизи у фокусі теорії структурації та структуралістського конструктивізму. Об'єкти соціокультурної експертизи і теорія фреймів. Об'єкти соціокультурної експертизи як способи конструювання соціального порядку. Поняття «соціальна система», «соціальний порядок», «соціальне відтворення», «соціальна структура», «соціальне поле»: рівні і способи застосування у соціокультурній експертизі. Поняття «норми», «цінності», «установки», «схеми сприйняття», «правила», «ресурси», «капітал», «міфи», «ритуали»: особливості застосування у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі. Теорії соціальної дії та соціокультурна експертиза: перспективи застосування.

Розділ 2. СОЦІАЛЬНА АНАЛІТИКА І СОЦІОКУЛЬТУРНА ЕКСПЕРТИЗА: НАВЧАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ

Тема 3. Додаткові методи збору соціологічної інформації у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.

Різноманіття соціологічної інформації у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі. Публічна інформація як соціологічна інформація. Форми взаємодії соціокультурних експертів з органами державної влади. Органи державної влади і публічна інформація. Закон України «Про доступ до публічної інформації». Розпорядники публічної інформації. Запит на отримання публічної інформації як додатковий метод збору соціологічної інформації. Застосування запитів в рамках здійснення соціокультурної експертизи. Строки розгляду запитів на отримання публічної інформації. Вимоги до оформлення запиту на отримання публічної інформації. Особливості змісту запиту на отримання публічної інформації. Запит на публічну інформацію: практичні рекомендації. Запит на публічну інформацію: структура, зміст, оформлення. Аналіз помилок у складанні запитів на отримання публічної інформації. Причини відмови у наданні відповіді на запит. Практичні рекомендації щодо формулювання запитів на публічну інформацію. Особливості інтерпретації запитів на публічну інформацію. Запит на публічну інформацію: ефективність та приклади застосування у соціокультурній експертизі.

Тема 4. Технології діяльності соціолога у царині експертної діяльності.

Програма соціологічного дослідження та її модифікація у соціокультурній експертизі. Постановка проблеми та визначення дослідницької стратегії. Етапи здійснення соціокультурної експертизи. Кількісні (масові опитування) та якісні (глибинні, експертні та фокусовані групові інтерв'ю) як методи збору соціологічної інформації в арсеналі соціокультурного експерта. Case-

study як методологічна схема соціокультурної експертизи. Принципи збору даних у кейс-стаді. Джерела отримання даних в кейс-стаді. Особливості застосування методу інтерв'ю у соціокультурній експертизі. Експертні інтерв'ю у діяльності соціокультурного експерта. Правила експертного інтерв'ю. Ризики суб'єктивізму експертів. Тріангуляція даних у соціокультурній експертизі. Тріангуляція і «ефект дослідника». Чотири форми тріангуляції. Формула трьох джерел. SWOT-аналіз, GAP-аналіз, PEST-аналіз: особливості застосування під час проведення соціологічних досліджень. Висновок соціокультурного експерта як соціальний артефакт, науковий документ та інструмент соціальних змін. Соціальні наслідки висновків експертів. Потенційні замовники соціокультурної експертизи. Соціологічні практики в аналітичних центрах.

Тема 5. Актуальні напрямки соціальної аналітики і соціокультурної експертизи в умовах суспільства, що реформується.

Суспільство, що реформується: нові підходи до аналізу сучасної соціальної реальності. Суспільство, що реформується: сутнісні ознаки і основні характеристики. Реформа як об'єкт соціокультурної експертизи. Нові соціальні суб'єкти і соціокультурні феномени. Соціокультурна експертиза законодавства: яку соціальну реальність конструюють правові норми? Соціальна ефективність права: критерії та показники. Соціологічне тлумачення законів. Законодавство як соціокультурний простір. Види нормативно-правових актів. Засади соціокультурного аналізу нормативно-правових актів. Соціокультурна експертиза законодавства: цінності, норми, соціальні відносини, міфи, ритуали, символи, дискурси, ідентичності. Соціологічна діагностика законодавства: ризик-аналіз, прогнозування «альтернативних практик», потенційних конфліктів, соціальної дезінтеграції, соціальних нерівностей, потенціалу дискримінації. Особливості соціального сприйняття реформ у фокусі соціальної аналітики і соціокультурної експертизи. Дослідження соціальних «інновацій»: перспектива соціальної аналітики і соціокультурної експертизи. Практики «взаємодії» реформ на макрорівні: переваги соціальної аналітики і соціокультурної експертизи. Соціальна аналітика і соціокультурна експертиза: перспективи дослідження і попередження соціальних конфліктів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	П	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. СОЦІАЛЬНА АНАЛІТИКА ТА СОЦІОКУЛЬТУРНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК РІЗНОВИДИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ												
Тема 1. Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза як форми практичної діяльності соціолога.	18	4	4	-	-	10	24	2	2	-	-	20
Тема 2. Застосування соціологічних теорій у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.	19	4	4	-	-	10	22	2	-	-	-	20
Разом за Розділом 1	36	8	8			20	46	4	2			40
Розділ 2. СОЦІАЛЬНА АНАЛІТИКА І СОЦІОКУЛЬТУРНА ЕКСПЕРТИЗА: НАВЧАЛЬНИЙ ПРАКТИКУМ												
Тема 3. Додаткові методи збору соціологічної інформації у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.	18	4	4	-	-	10	24	2	2	-	-	20
Тема 4. Технології діяльності соціолога у царині експертної діяльності.	18	4	4			10	12	2	-			10
Тема 5. Актуальні напрямки соціальної аналітики і соціокультурної експертизи в умовах суспільства, що реформується.	18	4	4			10	8	-	-			8
Разом за Розділом 2	54	12	12			30	44	4	2			38
Усього годин	90	20	20			50	90	8	4			78

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна форма	заочна форма
Розділ 1. Соціальна аналітика і соціокультурна експертиза як різновиди соціологічного дослідження: теоретико-методологічні особливості			
1.	<p><i>Семінар 1. Ігровий турнір: «Соціокультурна експертиза, гуманітарна експертиза та соціологічна діагностика: у пошуках спільного та відмінного»</i></p> <p><i>Завдання семінару:</i> поглиблення знань студентів щодо різних підходів до визначення соціокультурної експертизи, кристалізація уявлень про особливості цієї соціологічної практики та її порівняння з концепціями гуманітарної експертизи та соціологічної діагностики.</p> <p><i>Формат заняття:</i> семінар передбачає: ✓ проведення ігрового турніру «Соціокультурна експертиза як соціологічна практика».</p>	4	2
2.	<p><i>Семінар 2. Особливості застосування теорій соціологічного синтезу у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.</i></p> <p><i>Завдання семінару:</i> поглиблення і закріплення знань студентів щодо засад теорії структурації та структуралістського конструктивізму; розвиток аналітичних здібностей і навичок інтерпретації цих теорій соціологічного синтезу з позицій їхнього практичного застосування.</p> <p><i>Формат заняття:</i> семінар передбачає: ✓ усні відповіді студентів, предметом яких виступають основні поняття, їхній зміст та засади теорії структурації Е. Гідденса та структуралістського конструктивізму П. Бурдьє; ✓ спільну діяльність викладача і студентів над розробкою інтерпретаційних схем елементів теорії структурації та структуралістського конструктивізму (агентного і структурного рівнів) на прикладі аналізу практичних ситуацій.</p>	4	0

Розділ 2. Соціальна аналітика і соціокультурна експертиза: навчальний практикум

3.	<p>Семінар 3. Запит на публічну інформацію як нова форма взаємодії експерта з органами влади: практичні рекомендації.</p> <p>Завдання семінару: закріплення розуміння сутності публічної інформації, розвиток соціологічної уяви щодо застосування публічної інформації в рамках здійснення соціологічних досліджень, формування навичок складання запиту на публічну інформацію, аналіз типових помилок та розвиток навичок інтерпретації отриманих відповідей від органів державної влади. Студенти мають продемонструвати здійснену стратегію пошуку необхідної публічної інформації та практичні навички, сформовані завдяки ознайомленню зі змістом лекції та Законом України «Про доступ до публічної інформації».</p> <p>Формат заняття: семінар передбачає попередню підготовку студентами запитів на публічну інформацію до відповідних органів державної влади. Під час семінару студенти разом із викладачем аналізують сформовані запити, розбирають помилки та незрозумілі моменти, моделюють подальший аналіз результатів відповіді органів державної влади на відповідні запити. В рамках аналізу підготовлених запитів студенти надають відповіді на питання для обговорення та виконують практичні завдання.</p>	4	2
4.	<p>Семінар 4. SWOT-аналіз, GAP-аналіз, PEST-аналіз: особливості застосування у соціологічних дослідженнях</p> <p>Завдання семінару: поглиблення і закріплення знань студентів щодо розробки програми соціологічного дослідження в рамках соціокультурної експертизи; розвиток навичок проведення SWOT-аналізу, PEST-аналізу і GAP-аналізу</p>	4	0
5.	<p>Семінар 5. Експерт та експертне знання: підходи, вимоги, способи легітимації</p> <p>Мета заняття: визначення критеріїв експертного знання і експертної діяльності; аналіз особливостей співвідношення нейтральності експерта та нейтральності вченого; розвиток презентаційних здібностей і критичного мислення.</p> <p>Формат заняття: семінар передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ творчу дискусію; ✓ опонування і рецензування виступів студентами; ✓ підбиття підсумків за курсом. 	4	0
Разом		20	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Виконання практичних завдань зі збірника практичних завдань (див. Навчально-методичний посібник з курсу)	20
2.	Виконання тестових завдань для самоконтролю знань (див. Навчально-методичний посібник з курсу)	30
3.	Підготовка до семінарських занять	30
4.	Підготовка до контрольної роботи	10
5.	Підготовка реферату	10
<i>Усього годин</i>		100

Види навчальної діяльності (змішане навчання)

Лекції					
	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Лекція 1. Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза як форми практичної діяльності соціолога.	1. Вступна	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; ● Відео; ● відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для самоперевірки; ● Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
Лекція 2. Застосування соціологічних теорій у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; ● відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для самоперевірки; ● Робота з кейсами; 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
Лекція 3. Додаткові методи збору соціологічної інформації у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; ● відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для самоперевірки; ● Робота з кейсами; 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
Лекція 4. Технології діяльності соціолога у царині експертної діяльності.	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; ● відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для самоперевірки; ● Робота з кейсами; 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
Лекція 5.	Інформаційна	Ознайомлення	<ul style="list-style-type: none"> ● Тексти; 	<ul style="list-style-type: none"> ● Питання для 	<ul style="list-style-type: none"> ● Запитання;

Актуальні напрямки соціальної аналітики і соціокультурної експертизи в умовах суспільства, що реформується.	(тематична)	або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	• відеоконференція	самоперевірки; • Робота з кейсами;	• Обговорення навчального матеріалу	
Семінари						
	Вид навчальної діяльності	Попередня підготовка	Виконання практичного завдання	Оцінювання	Рефлексія	Зворотній зв'язок
Тема 1. Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза як форми практичної діяльності соціолога.						
Семінар 1. Ігровий турнір: «Соціокультурна експертиза, гуманітарна експертиза та соціологічна діагностика: у пошуках спільного та відмінного»	Онлайн-діяльність	Ознайомлення з літературою до семінару	Творча дискусія; Ігровий турнір	Усна відповідь;	Діалог, групове обговорення	• Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача
Тема 2. Застосування соціологічних теорій у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.						
Семінар 2. Особливості застосування теорій соціологічного синтезу у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.	Онлайн-діяльність	Ознайомлення з літературою до семінару	Творча дискусія;	Усна відповідь;	Діалог, групове обговорення	• Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача
Тема 3. Додаткові методи збору соціологічної інформації у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.						
Семінар 3. Запит на публічну інформацію як нова форма взаємодії експерта з органами	Онлайн-діяльність	Ознайомлення із Законом України «Про доступ до публічної інформації»	Творча дискусія;	Усна відповідь;	Діалог, групове обговорення	• Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача

влади: практичні рекомендації						
Тема 4. Технології діяльності соціолога у царині експертної діяльності.						
Семінар 4. SWOT-аналіз, GAP-аналіз, PEST-аналіз: особливості застосування у соціологічних дослідженнях	Онлайн-діяльність	Ознайомлення з літературою до семінару	Пошук відповідей на питання; творча дискусія	Усна відповідь;	Діалог, групове обговорення	<ul style="list-style-type: none"> ● Групові консультації; ● коментарі під час заняття від викладача
Тема 5. Актуальні напрямки соціальної аналітики і соціокультурної експертизи в умовах суспільства, що реформується.						
Семінар 5. Експерт та експертне знання: підходи, вимоги, способи легітимації	Онлайн-діяльність	Ознайомлення з літературою до семінару	Пошук відповідей на питання; творча дискусія	Усна відповідь;	Діалог, групове обговорення	<ul style="list-style-type: none"> ● Групові консультації; ● коментарі під час заняття від викладача

6. Індивідуальні завдання

В якості індивідуального завдання з курсу студенти готують реферат на одну з тем лекційних занять. Реферат оцінюється у 10 балів. Критеріями оцінки реферату є: логічність та відповідність вимогам – 2 бали; відповідність темі – 2 бали; самостійність – 2 бали; аргументованість – 2 бали; системний підхід – 2 бали.

7. Методи навчання

Під час викладання дисципліни використовуються такі методи: лекції, пояснення, виступи, групові дискусії, командні ігри, опонування та рецензування, підготовка презентаційних матеріалів, опрацювання навчальної та наукової літератури.

8. Методи контролю

Самоконтроль здійснюється студентами під час опрацювання теоретичного матеріалу лекцій.

Поточний контроль:

- 1) робота на лекціях та виступи на семінарських заняттях;
- 2) виконання тестових завдань за кожною темою (самоконтроль);

3) 1 контрольна робота

Підсумковий контроль:

1) іспит

Складання підсумкового семестрового контролю здійснюється у системі Moodle.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Іспит	Сума		
Розділ 1		Розділ 2		Контрольна робота, передбачена навчальним планом			Індивідуальне завдання (реферат)	Разом
T1	T2	T3	T4+T5					
6	6	6	6+6	20	10	60	40	100

Оцінюванню підлягає робота студентів під час дискусій та виступів на семінарських заняттях, виконання домашніх завдань до семінарів, написання контрольної роботи та складання іспиту.

Для допуску до підсумкового семестрового контролю потрібно набрати 30 балів.

Критерії оцінювання навчальної діяльності з курсу «Соціальна аналітика і соціокультурна експертиза»

1. Контрольна робота – самостійна аудиторна письмова робота студента, метою якої є поточна оцінка якості засвоєння навчального матеріалу.

Контрольна робота містить два питання, відповідь на кожне з яких оцінюється у 10 балів (де 10 – високий рівень знань, 8 – достатній, 6 – середній, 4– низький). Максимальна оцінка за контрольну роботу складає 20 балів. Студенти виконують одну контрольну роботу в рамках курсу.

Критерії оцінювання:

Низький рівень знань. Студент не виявляє розуміння основних положень теми, не дає відповідь на питання по суті.

Середній рівень знань. Студент безсистемно висвітлює окремі аспекти відповіді на питання, без пояснень наводить приклади, що ґрунтуються на власних спостереженнях, матеріалах першоджерел, розповідях викладача, виявляє знання і розуміння основних положень теорії, але не формулює власні висновки та не дає повну відповідь.

Достатній рівень знань. Студент доволі системно застосовує знання для відповіді на питання, демонструє вміння застосовувати теорію на практиці, узагальнювати знання, систематизувати їх, робити висновки.

Високий рівень знань. У відповідях на питання студент вільно володіє вивченим матеріалом, наводить аргументи та контраргументи на підставі своїх думок, порівнює, знаходить протиріччя, володіє категоріальним апаратом, демонструє розвинену соціологічну уяву.

2. Іспит. Екзаменаційна робота складається з виконання тестових завдань (20 балів) та практичного творчого завдання (20 балів). Максимальна кількість балів – 40 балів.

3. Семінарські заняття студентів передбачають такі види робіт: усна доповідь, участь у дискусії.

Усна доповідь передбачає самостійну позааудиторну підготовку студента з певної теми на основі аналізу першоджерел та подальшу презентацію напрацьованого матеріалу під час семінарського заняття.

Участь у дискусії передбачає розвиток аналітичних навичок студентів, спрямованих на покращення соціологічної уяви, логічності і критичності мислення. Участь у дискусії відбувається після усних доповідей студентів.

Критеріями оцінювання усної доповіді, участі у дискусії та захисту курсової роботи є самостійність, ґрунтовність, логічність і повнота викладу матеріалу, послідовність, наявність висновків, якість володіння студентом навчальним матеріалом.

За усну доповідь і участь у дискусії в рамках кожної з п'яти тем студент може отримати до 6-ти балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70 – 89	добре
50 – 69	задовільно
1 – 49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Дейнеко О. О. Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза: навчально-методичний посібник для студентів соціологічного факультету. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 88 с.
2. Савчинський Р. Проект аналітичної соціології, або У пошуках відповіді на питання «чому»? *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2018. № 1. С.46-64.
3. Мандзюк О. Поняття та зміст аналітичної діяльності. URL : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/10/36.pdf>.
4. Чернов С. В. Удосконалення методології соціальної експертизи публічних проектів у регіональному управлінні. *Державне будівництво*. 2017. № 1. С. 1-11.
5. Sample SWOT and GAP Analyses and Worksheet. URL : https://gsm.ucdavis.edu/sites/main/files/file-attachments/swot_gap_analyses.pdf (дата звернення 20.12.2019).
6. Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації». URL : https://minjust.gov.ua/m/str_35409 (дата звернення 01.11.2019).
7. Каменська Н.П. Реалізація права на доступ до публічної інформації за інформаційними запитами. URL : <http://www.ippi.org.ua/kamenska-np-realizatsiya-prava-na-dostup-do-publichnoi-informatsii-za-informatsiynimi-zapitami> (дата звернення 01.11.2019).
8. Абетка з доступу до публічної інформації : навчально-методичний посібник / За ред. Д. М. Слизьконіс, В. В. Тарана. Київ : Центр політичних студій та аналітики, 2012. 88с.
9. Сокурянська Л. Г. Реформування вітчизняної вищої школи в оцінках учасників освітнього колапсу. URL : https://www.researchgate.net/publication/310304749_REFORMUVANNA_VITCIZNANOI_VISOI_SKOLI_V_OCINKAH_UCASNIKIV_OSVITNOGO_PROCESU (дата звернення 01.11.2019).
10. Реформи в Україні : громадська думка населення // Сайт Фонду Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва. Дата оновлення 11.07.2016. URL: <http://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-gromadska-dumka-naseleण्या> (дата звернення 10.10.2017).
11. Яковлев М. В. Застосування кейс-стаді як методу політичних досліджень: спроба типологізації. URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3603/Yakovliev_Zastosuv

anna.keis.stadi.pdf;jsessionid=9DAA9EA9EB1BE342047F57FC0572A829?sequence=1 (дата звернення 20.12.2019).

12. Довгань Л. Є., Каракай Ю. В., Артеменко Л. П. Стратегічне управління. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 439 с.

13. Філіппова О.А. Ідентифікація й ідентичності крізь призму концепту «політики ідентичності» // Українське студентство у пошуках ідентичності / за ред В.Л. Арбеніної, Л.Г. Сокурянської. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. С. 23-37.

14. Дейнеко О. О. Соціологія у дії: експертиза реформ. Тези учасників III Конгресу Соціологічної Асоціації України. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2017. С. 445-44.

10. Додаткова література:

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

2. Безверхнюк Т. М., Котова Н. О., Попов С. А. Управління проектами в публічній сфері : навч. посіб. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2011. 342 с.

3. Хананашвили Н. Л., Автономов А. С. Оцінка соціальних проектів: навч. посіб. Київ : Вид. група «Юрист», 2014. 240 с.

4. Осипчук А. Д. Габітус як механізм синтезу структури й агентності в соціологічній теорії П'єра Бурдьє. URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2770/Osypchuk_Habitus_yak_mekhanizm_syntezu.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 01.11.2019).

5. Соціологічні дослідження проблем євроінтеграції та європейських студій в Україні: [методичні рекомендації] / Укладачі: В. К. Коробов, Л. А. Ляпіна, О. С. Орцева, Н. В. Рожанська, В. О. Чорна. Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2016. 68 с.

6. Якісні дослідження в соціологічних практиках : навчальний посібник / За ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ : Інститут соціології НАНУ, 2009. 400 с.

7. Радейко Р. Види експертиз законопроектів у законодавчому процесі. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5637/vnulpurn201685517.pdf> (дата звернення 01.11.2019).

8. Суший О. В. Стратегічні пріоритети розвитку освіти в контексті європейської інтеграції України: чи стане реформа в освіті запорукою

успішних реформ в Україні у цілому? *Український соціум*. 2015. № 4. С. 85-96. URL: <http://www.ukr-socium.org.ua/Arhiv/Stati/US-4-2015/85-96.pdf>.

9. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на 2020-2022 роки. URL: <https://cutt.ly/8tV0BFx>.

10. Ніколаєвська А. М. Соціологія і українське суспільство: професійно-етичний вимір. URL: http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/4964/2/nikol_ya.pdf.

**Забезпечення викладання навчальної дисципліни
для змішаної форми навчання
(Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії
обставин непоборної сили, зокрема воєнного стану в Україні)**

В умовах воєнного стану освітній процес в університеті здійснюється за дистанційною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі Zoom проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи.

Складання підсумкового семестрового контролю здійснюється у системі Moodle.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Аналітика як система знань і особливий вид діяльності.
2. Гносеологічна, соціально та інформаційно-комунікативна компоненти аналітики як системи знань.
3. Аксіологічна, управлінська, суб'єкт-об'єктна, процесуальна і нормативна компоненти аналітики як особливого виду діяльності.
4. Різновиди аналітики. Особливості визначення поняття «соціальна аналітика».
5. Експертиза як різновид аналітичної діяльності. Різновиди експертизи у державному управлінні.
6. Соціальна експертиза публічних проєктів: «рецензія», «моніторинг», «проєкт».
7. Визначення соціокультурної (гуманітарної) експертизи. Інші визначення соціокультурної експертизи як різновиду соціологічного дослідження.
8. Соціологічні теорії і соціокультурна експертиза.
9. Рівень мікросоціологічного аналізу: застосування у соціокультурній експертизі.
10. Рівень макросоціологічного аналізу: застосування у соціокультурній експертизі.
11. Соціологічний синтез в соціології: перспективи для соціальної аналітики та соціокультурної експертизи.
12. Держава як суб'єкт соціального конструювання: закони і реформи як продукти соціального конструювання.
13. Управлінські рішення: між інтеріоризацією та екстеріоризацією.
14. Управлінські рішення як мовні ігри Л. Вітгенштейна.
15. Об'єкти соціокультурної експертизи у просторі символічної боротьби та символічної влади.
16. Закони, реформи та управлінські рішення в рамках критичного дискурс-аналізу.
17. Об'єкти соціокультурної експертизи у фокусі теорії структурації та структуралістського конструктивізму.
18. Об'єкти соціокультурної експертизи і теорія фреймів.
19. Об'єкти соціокультурної експертизи як способи конструювання соціального порядку.
20. Теорії соціальної дії та соціокультурна експертиза: перспективи застосування.
21. Теорія структурації Ентоні Гідденса та структуралістський конструктивізм П'єра Бурд'є як теорії соціологічного синтезу: перспективи і приклади використання для аналізу соціальних феноменів.
22. Програма соціологічного дослідження та її модифікація у соціокультурній експертизі.

23. Кількісні та якісні методи збору соціологічної інформації в арсеналі соціокультурного експерта.
24. Case-study як методологічна схема соціокультурної експертизи.
25. Особливості застосування методу інтерв'ю у соціокультурній експертизі. Експертні інтерв'ю у діяльності соціокультурного експерта.
26. Тріангуляція даних у соціокультурній експертизі.
27. SWOT-аналіз і GAP-аналіз.
28. Висновок соціокультурного експерта як інструмент соціальних змін.
29. Замовники соціокультурної експертизи.
30. Органи державної влади як замовники соціальної аналітики і соціокультурної експертизи. Бізнес і соціокультурна експертиза.
31. Громадські організації і діяльність соціокультурного експерта. Аналітичні центри та їхня роль у здійсненні соціальної аналітики і соціокультурної експертизи.
32. Стили написання і формати презентації результатів соціокультурної експертизи.
33. Форми взаємодії соціокультурних експертів з органами державної влади. Органи державної влади і публічна інформація.
34. Поняття публічної інформації, службової інформації, інформації з обмеженим доступом. Розпорядники публічної інформації.
35. Запит на отримання публічної інформації як додатковий метод збору соціологічної інформації.
36. Строки розгляду запитів на отримання публічної інформації. Вимоги до оформлення запиту на отримання публічної інформації. Особливості змісту запиту на отримання публічної інформації.
37. Запит на публічну інформацію: практичні рекомендації.
38. Запит на публічну інформацію: що запитуємо? Запит на публічну інформацію: як запитуємо?
39. Аналіз помилок у складанні запитів на отримання публічної інформації. Причини відмови у наданні відповіді на запит.
40. Запит на публічну інформацію: ефективність застосування у соціокультурній експертизі.
41. Особливості дослідницької інтерпретації відповідей, отриманих на запити про публічну інформацію.
42. Соціальна аналітика і соціокультурна експертиза як перспективні напрями професійної самореалізації сучасних соціологів.
43. Суспільство, що реформується: нові підходи до аналізу сучасної соціальної реальності.
44. Суспільство, що реформується: сутнісні ознаки і основні характеристики.
45. Реформа як об'єкт соціокультурної експертизи.
46. Нові соціальні суб'єкти і соціокультурні феномени.
47. Соціокультурна експертиза законодавства: яку соціальну реальність конструюють правові норми?

48. Законодавство як соціокультурний простір. Види нормативно-правових актів.
49. Засади соціокультурного аналізу нормативно-правових актів.
50. Соціокультурна експертиза законодавства: цінності, норми, соціальні відносини, міфи, ритуали, символи, дискурси, ідентичності.
51. Соціологічна діагностика законодавства: ризик-аналіз, прогнозування “альтернативних практик”, потенційних конфліктів, соціальної дезінтеграції, соціальних нерівностей, потенціалу дискримінації.
52. Особливості соціального сприйняття реформ у фокусі соціальної аналітики і соціокультурної експертизи.
53. Дослідження соціальних «інновацій» (нових соціальних суб'єктів, явищ і процесів): перспектива соціальної аналітики і соціокультурної експертизи.
54. Практики «взаємодії» реформ на макрорівні: переваги соціальної аналітики і соціокультурної експертизи.
55. Соціальна аналітика і соціокультурна експертиза: перспективи дослідження і попередження соціальних конфліктів.
56. Секторальна експертиза.
57. Дослідження реформи вищої освіти.
58. Гендерна експертиза.
59. Соціокультурна експертиза текстів.